Finansutskottets betänkande 1987/88:23

om granskningen av riksbankens förvaltning år 1987 samt disposition av riksbankens vinst (redog. 1987/88:15 och 19)

FiU 1987/88:23

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet att riksbanksfullmäktige beviljas ansvarsfrihet för sin förvaltning under år 1987. Utskottet biträder också fullmäktiges förslag till disposition av riksbankens vinst.

Vidare behandlar utskottet två under allmänna motionstiden väckta motioner om dels riksbankens kassakontor i Västerås, dels utförsäljning av Sveriges guldreserv. Båda motionerna avstyrks av utskottet.

Redogörelserna

I detta betänkande behandlar utskottet två redogörelser rörande riksbankens verksamhet under år 1987 samt två under allmänna motionstiden väckta motioner.

Redogörelserna som avses är följande:

Fullmäktiges i riksbanken förvaltningsberättelse för år 1987 (redog. 1987/88:15). I berättelsen lämnar fullmäktige en redogörelse för den förda kredit- och valutapolitiken samt för bankens verksamhet i övrigt. Vidare lämnar fullmäktige förslag om disposition av riksbankens vinstmedel. Förslaget innebär att av riksbankens tillgängliga vinstmedel – 7 018 413 482 kr. – skall

a) 900 000 000 kr. i enlighet med tidigare riksdagsbeslut överföras till Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond;

b) 6 110 561 000 kr., dvs. 4 000 000 000 kr. utöver gjorda förskottsbetalningar om 2 110 561 000, levereras in till statsverket; och

c) 7 852 482 kr. överföras till dispositionsfonden.

Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av riksbankens verksamhet under år 1987 (redog. 1987/88:19). Revisorerna tillstyrker att fullmäktige i riksbanken beviljas ansvarsfrihet för sin förvaltning under år 1987 och att riksdagen fastställer riksbankens balansräkning och resultaträkning för år 1987.

Utskottet har som underlag för sin prövning dessutom haft tillgång till de allmänna och särskilda protokoll som i riksbanken förts hos fullmäktige och direktionen under år 1987.

1 *Riksdagen 1987/88. 5 saml. Nr 23*

Motionerna

1987/88:Fi713 av Yngve Wernersson och Göran Magnusson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger riksbanken till känna att den målsättning av antalet kontor som riksdagen fattade 1983 alltjämt bör gälla.

1987/88:Fi715 av Ivar Virgin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger riksbanksfullmäktige till känna att en utförsäljning av den svenska guldreserven bör ske.

Riksbanksfullmäktige, vars yttrande inhämtats över motion 1987/88:Fi713, hemställer i en skrivelse dagtecknad den 24 mars 1988 att den remitterade motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet

I *motion Fi713* av Yngve Wernersson och Göran Magnusson (s) uppges att riksbanken för närvarande utreder en nedläggning av kassakontoret i Västerås. Motionärerna betraktar en sådan nedläggning som fullständigt oacceptabel. De begär därför att riksdagen skall ge riksbanken till känna att "den målsättning av antalet kontor som riksdagen fattade 1983 alltjämt bör gälla".

På förslag av riksdagens revisorer beslöt riksdagen våren 1983 om en ny regional organisation för riksbanken (FiU 1982/83:27, rskr. 183). Enligt den av riksdagen då antagna ändringen av bankoreglementet skall riksbanken, "på orter som fullmäktige bestämmer, ha åtta regionkontor och under dessa högst fjorton kassakontor". De åtta regionkontoren har förlagts till Malmö, Göteborg, Jönköping, Linköping, Örebro, Gävle, Härnösand och Luleå. Kassakontor inrättades ursprungligen på 14 orter. Sedermera har emellertid fullmäktige beslutat att upphöra med verksamheten vid kassakontoren i Borås, Halmstad, Kalmar och Nyköping. I och med att kontoren i Borås och Kalmar har ersatts resp. skall ersättas med sedeldepåer kommer riksbankens organisation därmed att bestå av huvudkontoret och åtta regionkontor samt därunder tio kassakontor och fyra sedeldepåer.

Riksbanksfullmäktige framhåller i sitt yttrande att det i samband med verksamhetsplaneringen inför 1988–1990 anmäldes behov av mycket betydande investeringar för kassakontoren i Västerås och Umeå. Investeringarna erfordrades för att höja säkerheten vid dessa kontor samt för att få mer rationella lokaler. Med hänsyn till de betydande kostnader dessa projekt för med sig beslöt fullmäktige att man som ett alternativ skulle utreda konsekvenserna av en nedläggning av de båda kontoren. Detta arbete pågår och fullmäktige vill inte föregripa den utvärdering som därvid skall göras genom att nu ta ställning till olika alternativ. Med hänvisning härtill föreslår fullmäktige att motion Fi713 (s) inte skall föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet delar fullmäktiges uppfattning att resultatet av den pågående utvärderingen bör avvaktas innan man tar ställning till frågan om en eventuell nedläggning av kassakontoren i Umeå och Västerås. Denna prövning ankommer på fullmäktige, som genom 1983 års ändring av

bankoreglementet givits rätt att ensamma besluta om antalet kassakontor. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Fi713 (s).

I *motion Fi715* föreslår Ivar Virgin (m) att riksbankens innehav av guld successivt skall säljas ut på den öppna marknaden.

Utskottet får med anledning härav anföra följande. Riksbanken innehar 188 753 kg guld som utgör en del av den svenska valutareserven. På riksbankens balansräkning är guldinnehavet upptaget med 1 168 milj. kr. Guldet har därvid värderats till 6 190:08 kr./kg fint guld. Detta värde, som gällt oförändrat sedan februari 1973, motsvarar ca 7 % av gällande marknadsvärde.

Vid föregående riksmöte behandlade utskottet en snarlik motion av samme motionär. På förslag av utskottet avstyrkte riksdagen motionen (FiU 1986/87:22, rskr. 227). Utskottet motiverade sitt ställningstagande med att guldinnehavet kunde ses som en säkerhet som är avsedd att utnyttjas för sådana kris- och krigssituationer då andra handlingsalternativ inte längre står till buds för centralbanken. Av intresse i sammanhanget var också, ansåg utskottet, att guldtillgångar i allmänhet har varit en mycket god placering sett över en längre tidsperiod.

De motiv som utskottet förra året anförde som grund för sitt avslagsyrkande är alltjämt giltiga. Motionären redovisar inga nya skäl som kan motivera utskottet att ompröva sin tidigare uppfattning. Utskottet avstyrker därför motion Fi715 (m).

Fullmäktiges *förvaltningsberättelse för år 1987* kännetecknas av stor öppenhet. Det bokslut som är intaget i berättelsen har utformats enligt en ny bokföringsinstruktion som fullmäktige fastställde i september 1987. Ett av syftena med instruktionen har varit att riksbankens redovisning skall ge främst ekonomisk-politisk relevant information om bankens verksamhet.

Den största förändringen i bokslutet är att bankens samtliga tillgångar och skulder med undantag av guld har värderats efter de marknadsvärden som gällde vid årsskiftet. Bortsett från guld är därmed alla tillgångar och skulder enhetligt värderade. Övergången till marknadsvärdering innebär också att inkomster och utgifter i den utländska och inhemska rörelsen har periodiserats. Informationen om bokslutet har dessutom förbättrats genom de kompletterande upplysningar som fullmäktige lämnar om enskilda bokslutsposter i ett stort antal noter.

Utskottet ser positivt på den vidgade öppenhet som kommit till uttryck i fullmäktiges förvaltningsberättelse. Därutöver har utskottet vid sin granskning av riksbankens förvaltning under 1987 inte funnit något som föranleder särskilt uttalande. I likhet med riksdagens revisorer tillstyrker utskottet därför att fullmäktige beviljas ansvarsfrihet för sin förvaltning under år 1987.

Utskottet biträder också revisorernas förslag att riksdagen skall fastställa den *balansräkning och resultaträkning* för år 1987 som finns intagen i riksbankens förvaltningsberättelse. Balansräkningen och resultaträkningen finns även fogad till detta betänkande som *bilaga 1* resp. *2*.

Av *årets resultat* på 7 018,4 milj. kr. bör i enlighet med fullmäktiges förslag 900,0 milj. kr. föras över till Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond, 6 110,6 milj. kr. levereras in till statsverket och 7,9 milj. kr. föras över till dispositionsfonden. Av den föreslagna inleveransen har redan 2 110,6 milj. kr. betalats in till statsverket i form av förskottsleveranser. Detta belopp motsvarar avkastningen på statspapper som köpts för medel på särskilda räkningar, bl.a. investeringskonton.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1987/88:Fi713,
2. att riksdagen avslår motion 1987/88:Fi715,
3. att riksdagen beviljar fullmäktige i riksbanken ansvarsfrihet för förvaltningen av riksbanken under år 1987,
4. att riksdagen fastställer riksbankens i *bilagorna 1 och 2* återgivna balansräkning och resultaträkning för år 1987,
5. att riksdagen beslutar att av riksbankens tillgängliga vinstmedel – 7 018 413 482 kr. – skall

dels 900 000 000 kr. i enlighet med tidigare riksdagsbeslut (FiU 1987/87:33, rskr. 364) överföras till Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond,

dels 6 110 561 000 kr. levereras in till statsverket under budgetåret 1987/88,

dels 7 852 482 kr. överföras till dispositionsfonden.

Stockholm den 26 april 1988

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Hugo Hegeland (m), Marianne Carlström (s), Margitta Edgren (fp), Rolf Kenneryd (c) och Jörn Svensson (vpk).

Tillgångar, milj. kr. **Balans**

	1985	1986	1987
Guld och utländska tillgångar			
Guld och valutareserv	44 644	45 648	50 288
Guld	1 168	1 168	1 168
Särskilda dragningsrätter i Internationella valutafonden	1 982	2 161	1 735
Reservposition i Internationella valutafonden	2 220	2 097	2 296
Utländska banker och värdepapper m. m., nettobelopp	39 274	40 222	45 089
Sveriges andel i Internationella återuppbyggnadsbankens grundfond	375	375	444
Övriga	3	3	3
Inhemska tillgångar			
Statspapper och obligationer	65 237	88 550	95 697
Skattkammarväxlar	22 225	22 100	18 354
Övriga statspapper m. m.	43 012	66 450	77 343
Utlåning	6 621	4 790	2 742
Banker	5 857	4 149	2 402
Allmänheten	764	641	340
Skiljemynt	153	–	–
Checkar och postväxlar	2	1	0
Övriga	1 955	3 706	3 228
Summa	118 990	143 073	152 402

Anm. Inom linjen förda poster 1987: 381 mkr;

räkning

Skulder och eget kapital, milj. kr.

	1985	1986	1987
Utländska skulder			
Nettotilldelning av särskilda dragningsrätter i Internationella valutafonden	2 190	2 039	2 047
Övriga	293	1 425	35
Inhemska skulder			
Checkräkning	1 670	9 435	10 168
Staten	92	25	8
Banker, kassakrav	618	8 078	7 556
Banker, övrigt	–	4	19
Övriga	960	1 328	2 585
Särskilda räkningar	28 204	36 215	28 012
Konton för investering m. m.	10 338	10 576	12 982
Särskilda investeringskonton	6 745	2 634	1 034
Förnyelsekonton	–	3 993	2 088
Likviditetskonton för företag	7 750	10 991	7 538
Likviditetskonton för kommuner	2 272	7 008	4 370
Exportdepositionskonton	1 099	1 013	–
Övriga	208	366	327
Utelöpande sedlar och mynt			
Sedlar	48 095	54 050	56 303
Mynt	–	1 819	1 922
Värderegleringskonton			
För utländska rörelsen	5 000	4 700	7 600
För inhemska rörelsen	7 000	7 000	20 300
Eget kapital			
Grundfond	1 000	1 000	1 000
Reservfond	500	500	500
Dispositionsfond	17 010	19 169	17 170
Årets resultat	7 820	5 355	7 018
Summa	118 990	143 073	152 402

Resultaträkning

Milj. kr.

	1985	1986	1987
Utländska rörelsen			
Ränteintäkter	3 356	3 780	4 202
Räntekostnader	– 209	– 163	– 158
Omvärdering av värdepapper och valutor	–3 181	– 316	– 2 063
Summa	– 34	3 301	1 981
Inhemska rörelsen			
Ränteintäkter av statspapper m. m.	6 751	9 534	8 822
Ränteintäkter av utlåning till banker m. m.	2 435	595	711
Räntekostnader	– 881	–1 560	– 1 195
Omvärdering av värdepapper			13 321
Summa	8 305	8 569	21 659
Förvaltningsintäkter	20	38	64
Förvaltningskostnader	– 337	– 474	– 486
Extraordinära kostnader	–	–1 998	–
Resultat före bokslutsdisposition	7 954	9 436	23 218
Bokslutsdisposition			
Avsättning till/ianspråktagande av värderegleringskonto för utländska rörelsen	3 000	300	– 2 900
Avsättning till värderegleringskonto för inhemska rörelsen	–2 000	–	–13 300
Upp/nedskrivning av statspapper m. m.	–1 134	–4 381	–
Årets resultat	7 820	5 355	7 018

gotab Stockholm 1988 15164